

SLOVENIJA, LASTNINJENJE IN EVROPSKA ZVEZA

Lastninske preobrazbe, ki potekajo v državah srednje in vzhodne Evrope, bodo opredelile dolgoročno gospodarska in politična razmerja med njimi in ostalim svetom, predvsem z EZ in z ZDA. Cilji gospodarskopoličnih strategij držav EZ in ZDA so se odražali v razpravah, teoretičnih modelih in kasneje v aktivnem svetovanju zahodnih strokovnjakov in finančnih ustanov v tranzicijskih državah Evrope. To svetovanje se je nanašalo in se še nanaša na vsa področja gospodarstva, bančništva in drugih finančnih ustanov obnove gospodarstva in odgovarjajoče zakonodaje. Osnova te nadgradnje pa je proces lastninjenja in končna, zaželena oblika lastništva. V srednji in vzhodni Evropi se tako gradi nova gospodarska, finančno lastniška struktura držav, ob aktivni vlogi in svetovanju strokovnih in pravnih ustanov EZ in ZDA.

Vse lepo in prav, če bi bili ob tej gradnji gospodarskih struktur upoštevani tudi dejavniki, ki so odločilni za državno neodvisnost in demokracijo tranzicijskih držav. A ni tako. Lastninjenje in gospodarsko finančna struktura, zunanja politika in prehod iz prejšnjega režima v demokratično ureditev se obravnavajo kot popolnoma ločeni problemi, kot da med njimi ne bi bilo nikakršnih vzročnih povezav.

Tako se neoliberalna gospodarska stališča prikazujejo kot edina mogoča v procesu reform v srednji in vzhodni Evropi. Ta vključujejo umik države iz ekonomije, radikalno privatizacijo, borzno – finančne ureditve po zahodnem vzoru ter omejeno socialno politiko. Lastninjenje se obravnava kot način razdelitve družbenega premoženja državljanom, ki naj bi bilo zavezano kasnejšim konsolidacijam in koncentracijam lastništva. Ob pogledu na različne oblike lastništva naj bi notranje lastništvo po mnenju nekaterih ekonomistov obsojalo podjetja na propad zaradi domnevnega pomanjkanja dotoka potrebnega kapitala in nenaklonjenosti bank do takšnih podjetij. Zato naj bi bilo nujno potrebno, da pride do spremembe lastniške strukture, to je, da postanejo lastniki podjetij tako imenovani zunanji lastniki in tujci po neoliberalističnem kapitalističnem vzoru.

Poleg takih stališč ekonomistov obstojajo še resne težave pri vzpostavitvi pravne države in zaradi kriminalne dejavnosti v procesu lastninjenja tranzicijskih ekonomij. Ti pojavi so še posebej izraziti v Sloveniji, in to zaradi njene majhnosti, zaradi nedržavotvorne zunanjepolitične strategije ter nenazadnje zaradi tega, ker ob tem času pri nas poteka borba za oblast – ali bolje rečeno – borba za ohranitev oblasti prejšnjih političnih sil. Ti osnovni slovenski tranzicijski problemi so zakriti z navidezno strokovnim, v resnici pa populističnim in propagandnim razglabljanjem o tem kaj je in kaj ni kraja družbenega premoženja, o nujnosti čim prejšnje

pridružitve k EZ, o nujnosti prodaje gospodarstva tujcem, o vključitvah v svetovne borzne trge in o podobnem. Vendar so dejstva drugačna.

Na dlani je, da je za uspešno reševanje tranzicijskih problemov potrebna dolgoročna strategija, ki zajema poleg notranjih tudi zunanje, političnogospodarske dejavnike. Pri načrtovanju take strategije si je treba zastaviti vprašanje: kaj naj bo osnovni cilj naše gospodarskopoliitične strategije? Odgovor na to je lahko samo eden, in to je, da je cilj politična suverenost in gospodarska samostojnost Slovenije. Splošno priznano dejstvo je, da sta državna neodvisnost in gospodarska samostojnost ogroženi, če delež tujega kapitala v gospodarstvu začne preseirati eno tretjino.

Pri velikih državah ta nevarnost sploh ne obstoja, tako na primer znaša tuje lastništvo v nemškem gospodarstvu 4%. V našem, slovenskem primer pa je drugače, in to zaradi naše majhnosti. Razmere v Sloveniji niso take, kot so drugje v Evropi. Slovenije je komaj za predmestje ali občino kateregakoli evropskega ali ameriškega vele mesta. Mi ne moremo nekritično posnemati vse zahodne finančne, pravne in lastninske strukture in obenem upati, da lahko funkcioniramo kot predmestje Londona, Pariza ali New Yorka ob dejstvu, da je to predmestje neodvisna država.

Da ob naši majhnosti ohranimo državno neodvisnost, gospodarsko samostojnost in narodno identiteto, mora naša politično – gospodarska strategija zagotoviti, da sta in da ostaneta vsaj dve tretjini slovenskega gospodarstva v slovenski lasti. Z drugo besedo, v specifičnih slovenskih razmerah bi morale lastninjenje izpolnjevati tri zahteve:

- a) morale bi biti državotvorno,
- b) morale bi biti socialnopolitično pravično,
- c) morale bi biti gospodarsko uspešno.

Naše sedanje lastninjenje na izpolnjuje nobene od navedenih zahtev.

Naša sedanja lastninska struktura v gospodarstvu je taka, da so – v celoti vzeto – podjetja z okoli 50% vsega olastninjenega kapitala neposredno odprta, da jih prevzame tuj kapital. Uradna politika označuje te prevzeme in kupovanje delnic na borzi kot nujen in zaželen pritok tujega kapitala, kar ni samo neresnična, ampak tudi nestrokovna in populistična trditev. Kupovanje delnic in prevzemi podjetij niso kapitalaska vlaganja v gospodarstvo.

Edina narodno in gospodarsko zaželena in koristna oblika pritoka tujega kapitala je neposredno vlaganje v posamezna podjetja, ki ne sme, kot smo ugotovili, v slovenskih razmerah v celoti

presegati tretjine celotne vrednosti našega gospodarstva. Ta zahteva nikakor ne predstavlja kakršnekoli praktične omejitve dotoka tujega legitimnega kapitala, ki se želi udeleževati v našem gospodarstvu v manjšinski vlogi. Celotna vrednost našega gospodarstva je bila ocenjena na okoli 14 milijard DEM. Tretjina te vrednosti je torej nekaj več kot 4 milijarde DEM, kar je torej vsota legitimnih tujih vlaganj, ki ne bi ogrozila naše neodvisnosti in samostojnega odločanja v gospodarstvu. Lahko tudi ocenimo, da bi taka vsota več kot zadostovala za obnovo slovenskega gospodarstva.

Oblika lastništva v gospodarstvu, ki dopušča taka tuja vlaganja in ki obenem zadovoljuje zahteve po državotvornosti, gospodarski uspešnosti in socialni pravičnosti, je tako imenovano notranje lastništvo, kjer so večinski lastniki podjetja zaposleni sami. Tako lastništvo je državotvorno. Če smo se na plebiscitu odločili, da hočemo biti svoj gospodar, je za to potrebno, da imamo svojo zemljo, svoje gospodarstvo, svojo državo v svoji lasti. Če ne bomo imeli svojega gospodarstva s svoji lasti, bomo postali mezdni delavci in hlapci.

Tako lastništvo je socialnopolitično pravično. Če razdelimo narodno premoženje slovenskim državljanom in državljanom, razporeja lastništvo gospodarsko in s tem politično moč enakomerno in daje s tem osnovo za razvoj demokracije. Če tega ni, ni demokracije, pač pa je gospodarska moč koncentrirana v političnih oligarhijah. Takšno lastništvo je gospodarsko uspešno, kar lahko presojamo po uspešnosti, vidni v ameriškem gospodarstvu. Ob tem času je v Ameriki okoli 1500 podjetij v večinski lasti zaposlenih, okoli 10.000 velikih ameriških podjetij pa uvaja notranje lastništvo. Ta podjetja obsegajo več kot 60% vseh zaposlenih v Ameriki in njihove delnice so prisotne na vseh ameriških borzah. Do zdaj največji nakup delnic lastnega podjetja je pred nekaj leti opravilo 80.000 uslužbencev – od čistilk do pilotov – letalske družbe United Airlines. Ti so plačali skoraj 5 milijard dolarjev za nakup delnic United Airlines na newyorški borzi zato, da so postali večinski notranji lastniki podjetja, kjer so zaposleni. Dejstvo, da so obe ameriški politični stranki ter republikanski in demokratski predsednik podpirali zakonodajo, ki spodbuja notranje lastništvo, je dokaz, da vsi ameriški politiki vidijo v notranjem lastništvu nadaljnji razvoj njihovega kapitalističnega sistema v socialno smer ter da mu prisojajo gospodarsko učinkovitost.

Če ugotovimo, da sedaj okoli 50% kapitala v slovenskih podjetjih ni pod večinsko notranjo kontrolo, kar pomeni, da je odprt za zunanje gospodarske in politične vplive, potem moramo tudi ugotoviti, da sedanje lastninjenje ne izpolnjuje naših zahtev. Ni državotvorno, ne daje gospodarskopoličnih osnov za razvoj demokracije in ni naravnano v moderne socialno kapitalistične usmeritve. Še več, ratifikacija španskega kompromisnega predloga za naše pridruženo članstvo v EZ bi v bližnji prihodnosti pomenila med drugim tudi neoviran pritok tujega kapitala. Vendar kakšnega?

Ni si treba delati utvar, da vsi legitimni evropski finančni centri komaj čakaj, da začnejo vlagati v to našo miniaturno Slovenijo. Denar, ki pa zares komaj čaka, da priteče v Slovenijo prek tujih finančnih družb, ki prikrivajo njegovo pravo lastništvo, je poleg tega, da je deloma umazan in deloma italijanski, tudi tisti slovenski in jugoslovanski, ki se je ves ta čas odlival v tujino. Zato je ne samo s pravnega, zunanjepolitičnega in narodnostnega, ampak tudi s finančnega stališča ratifikacija španskega kompromisnega predloga nesprejemljiva.

Vendar to ni dovolj. Poleg tega, da ne ratificiramo španskega kompromisnega predloga, potrebujemo take popravke sedanje lastninske zakonodaje, ki bodo omogočili efektivno notranje lastništvo v vsakem slovenskem podjetju. S temi popravki bi dosegli, da bi lastništvo v slovenskem gospodarstvu izpolnjevalo tri pogoje, ki smo jih postavili zgoraj. Popravki sedanje lastninske zakonodaje so nujno potrebni, če naj Slovenci ohranimo našo državno suverenost in če naj bomo na svoji zemlji svoji gospodarji. Če slovenski parlament teh popravkov ne bo sposoben sprejeti in če bo ratificiral španski kompromisni predlog za naše pridruženo članstvo v EZ, bomo kmalu postali le mezdni delavci in hlapci.

Mag. Andrej Aplenc

Dosje SDV: -0055000-00000 - oznaka za bivše (opuščene) redne sodelavce SDV, - 0000762 – 00000 – neznana šifra

Poglavje »Slovenija, lastninjenje in Evropska zveza« iz knjige »Danes Slovenija in nikdar več?«, izdalo in založilo društvo Gibanje 23. december v 1000 izvodih leta 1997

Komentar OPS sledi v naslednjih dneh.